

Recreatiestudiedag ANWB 20 november 1968

Wat thans in officiële termen de hygiëne van de openluchtrecreatie heet, is in feite voor de bosbouwer al een zeer oud probleem. Meer dan vijftig jaar hoopt hij reeds op de heilzame uitwerking van de slagzin "Laat niet als dank voor 't aangenaam verpozen, de eigenaar van 't bos de schillen en de dozen!". Sinds de ANWB in 1916 zijn eerste nethedsactie onder dit motto begon, is ook in de bosbouw veel veranderd. De ouderen onder ons, die deze periode hebben meegemaakt zullen misschien nog wel eens met enige weemoed terugdenken aan de tijd waarin de recreatie nog nauwelijks enige rol van betekenis in onze bossen vervulde. Er wordt in dit verband wel eens wat nostalgisch over "echte bosbouw" gesproken. Afgezien van het feit of de bosbouw van thans minder "echt" zou zijn, moet de realiteit van dti moment nu eenmaal aanvaard worden: de bosbouw draagt nu een veelzijdig karakter, waarbij de recreatie een hoofdrol speelt. Het probleem van "de schillen en de dozen" is in deze ontwikkeling meegegroeid, ondanks alle voortdurend herhaalde nethedsacties. Dit kan ook moeilijk anders, wanneer men de geweldige uitbreiding van het dag- en verblijfsstoerisme in onze natuurterreinen in slechts enkele tientallen jaren overziet. De mensenmassa's, die op mooie dagen buiten hun woonplaats willen verpozen, hebben naast de behoefte om buiten te zijn, ook hun normale menselijke levenspatroon van eten en drinken (en wat dies meer zij . . .) meegebracht. Voor de enkeling zijn nauwelijks voorzieningen nodig, voor de massa zoveel te meer. Wanneer stedelingen zich in zo'n grote getale in de natuur gaan begeven dat daar tijdelijke bevolkingsconcentraties ontstaan, die overeenkomen met inwonerdichtheden van een stad, dienen de hoogste eisen aan recreatieve voorzieningen te worden gesteld, opdat een goede hygiënische situatie gehandhaafd kan blijven.

Aan deze hygiëne was een studiedag gewijd, welke door de ANWB op 20 november 1968 in het RAI-gebouw in samenwerking met de Nederlandse Kampeerraad en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten was georganiseerd.

De voorzitter van de ANWB, ir. F. H. van der Linde van Sprankhuizen sprak een welkomstwoord, waarin de wenselijkheid van concentratiepunten voor dag- en verblijfsrecreatie werd aangeroerd, mede om redenen

van betaalbare voorzieningen. De concentratie is veelal in het persoonlijke belang van de recreant en steeds in dat van de gemeenschap. Hierna was het woord aan de staatssecretaris van cultuur, recreatie en maatschappelijk werk, mr. H. J. van de Poel, die inging op de vraag "hoe bewaren we orde en reinheid in het recreatiemilieu?". Overheidsmaatregelen zijn weliswaar belangrijk, maar gewichtiger nog achtte spreker het aankweken van de juiste mentaliteit bij iedere Nederlander persoonlijk.

Vervolgens werden in een drietal inleidingen verschillende aspecten van het thema hygiëne van de openluchtrecreatie behandeld.

Het sociaal-hygiënisch aspect werd belicht door dr. J. Spaander, directeur-generaal van het Rijksinstituut voor de Volkegezondheid. In de praktijk is gebleken dat grote aantallen recreanten het best kunnen worden opgevangen in goed uitgeruste concentratiepunten. Deze kunnen zeer druk bezocht worden. Zo kunnen aan het strand topdagen ontstaan, waarop per persoon slechts 3 m² ruimte over is. De vorming van concentratiepunten heeft dan ook een aantal consequenties, die spreker als volgt formuleerde:

1 *De aanwezigheid van grote aantallen recreanten op een beperkt terrein vereist vóórstructurering van het natuurgebied* Parkeerplaatsen, voorzieningen voor eten en drinken en voor sanitaire behoeften.

2 *Concentraties van recreanten vragen evenveel voorzieningen als een stad van dezelfde omvang* De bezettingsgraad van een druk bezocht kampeerterrein is tenminste gelijk aan die van een modern stadsdeel. Dit vereist: watervoorziening, levensmiddelenvoorziening, vuilnisverwijdering, afvalwaterafvoer en sanitaire maatregelen.

3 *De hygiënische voorzieningen vragen zelfs meer aandacht, door een ander gebruikspatroon* Thuis is hygiënisch leven makkelijker. Het leven "buiten" vereist aanpassing.

4 *De verwerking van vloeibare afvalstoffen en de afvoer van vast afval vragen een overal geldend minimum aan voorzieningen* Een goede aanvoer is zeer te waarderen, maar een verantwoorde afvoer is dringend noodzakelijk en vergt grote investeringen.

5 *Bij gebruik van de hygiënische voorzieningen moet de medewerking van de recreant worden verbeterd.*

Het gedrag van de mens kan door strafmaatregelen, maar vooral door onderwijs en voorlichting positief worden beïnvloed.

6 *Veilige recreatie kost ook geld* Recreatie moet kunnen worden bedreven zonder risico voor de gezondheid. Wanneer in een stad gemeentelijke diensten functioneren die de stad, ten koste van veel geld, leefbaar houden, moet voor gelijke dienstverlening in recreatiecentra gerekend worden op tenminste even grote uitgaven.

de vuilheidsgraad en de hoeveelheid van het afvalwater een rol. Deze grootheden bepalen de verontreinigende invloed op het openbare water en de dimensionering van technische saneringsmiddelen. De belangrijkste factoren die van invloed zijn op het watergebruik in een recreatiecentrum zijn de ligging, de grootte, de accommodatie en het aantal overnachtingen. Gezondheidstechnische voorzieningen voor recreatie moeten voldoen aan de volgende voorwaarden:

Dit beeld illustreert wel zeer duidelijk de grote behoefte aan recreatieve en hygiënische voorzieningen voor de ontspanning zoekende stadsmens.
Foto: ANWB

Vervolgens werd het **technische aspect** behandeld door ir. R. Schutte, hoofd van de Afdeling Watertechnologie van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. Bij de grote aantallen recreanten van deze tijd kan men het milieu niet zonder meer tegemoet treden, maar alleen met kennis en begrip. De ontwikkeling vereist het samengaan van specialisten in een team van onderzoek en advies. In de sfeer van openlucht-recreatie moet het beoefenen van de gezondheids-techniek in dienst staan van de bescherming der natuur. Het meest bedreigde deel van de natuur is hierbij het water. De invloed van afval(water)lozing in het water werd door spreker onderscheiden in:

- 1 het veroorzaken van zuurstofloosheid van het water,
- 2 het veroorzaken van overvoeding van het biologisch leven,
- 3 het besmetten van het water met ziektekiemen.

Bij de beoordeling van afvalwaterproductie spelen

- 1 zij moeten beantwoorden aan het gestelde doel,
- 2 zij moeten eenvoudig en robuust zijn,
- 3 zij mogen de recreatie niet hinderen (men mag ze niet horen, niet zien en niet ruiken),
- 4 voor bediening en onderhoud moet deskundigheid geen vereiste zijn,
- 5 hun jaarlijkse kosten moeten zo laag mogelijk worden gehouden.

Sanerende maatregelen zijn gericht op het concentreren van het afvalwater op een beperkt aantal plaatsen en op het onschadelijk maken ervan. Dit kan geschieden door het bouwen van centrale toilet- en wasgebouwen en de aanleg van riolering, bij voorkeur aan te sluiten op het gemeentelijke net. Is deze aansluiting niet mogelijk, dan is er de keus tussen septic-tank, oxydatiesloot of compacte installatie.

De kosten van gezondheidstechnische voorzieningen zijn hoog (n.l. niet direct productief). Zij bedragen totaal per overnachting f 0,25 à f 0,50 en per plaats per

jaar f 20 à f 40. Niettemin zijn de gezondheidstechnische voorwaarden van essentieel belang. Ook hierbij geldt weer: de aanwezigheid van grote aantallen recreanten op een beperkt terrein vereist vóórstructurering van het natuurgebied.

Hierna gaf mr. L. G. van Reijen, directeur van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, een uiteenzetting over het **bestuurlijke en financiële aspect**. De contrasten tussen "stad" en "land" vervagen, zeker ook door de periodieke volksverhuizing van grote aantallen stedelingen, die in hun vrije tijd de stad uitstromen om zich weer te verzamelen op bepaalde plaatsen buiten de stad. Het plaatselijke bestuur van die concentratiepunten wordt door het ontwikkelingsproces geconfronteerd met vele problemen. Spreker behandelde de aanpassing van de bestuurlijke organisatie op lokaal niveau. Samenwerking tussen gemeenten is van belang, maar vraagt regelingen, die de gehele bestuursorganisatie ondoorzichtig maken. Er is thans een streven te komen tot een bestuurlijke organisatie voor stads- en streekgewesten. Een belangrijk motief is hierbij de vaststelling van een gewestelijk structuurplan. Op grond van sociaalgeografisch onderzoek zou ons land 75 à 80 van dergelijke maatschappelijke gewesten kunnen bevatten.

Vervolgens behandelde spreker de situatie dat door de massale openluchtrecreatie een bedreiging ontstaat voor de natuur en voor de mens zelf. Het kamperen bijvoorbeeld neemt dergelijke vormen aan dat dit in goede banen moet worden geleid. Sommige vormen van kamperen zijn te beschouwen als het leven in een tweede woning. Dit is zeker niet afkeurenswaardig, maar wel moet er op worden gelet dat deze vorm van

recreatie andere vormen niet hindert of verdringt. Algemeen is voor recreatieve overnachtingsvoorzieningen te stellen, dat deze bij voorkeur in complexen moeten worden gesitueerd, niet in natuurgebieden en niet in gave cultuurlandschappen. Indien zij in een open landschap liggen, moet worden gestreefd naar een behoorlijke beplanting, terwijl in verband met de aanleg van sanitaire voorzieningen aansluiting aan bestaande woonkernen gewenst is.

De financiële consequenties zijn uiteraard groot. Wie betaalt de kosten verbonden aan aanleg en exploitatie van de sanitaire uitrusting van recreatiecentra? Het is alleszins redelijk om de gebruikers hiermede te belasten. De recreant, die zich in tijdelijke "buitesteden" ophoudt en zelf de noodzaak oproept van nieuwe milieubescherpende voorzieningen, zal hiervoor moeten betalen, zoals hij ook in de stad betaalt voor voorzieningen. Ook in dagrecreatievoorzieningen kunnen heffingen voor het bezoek toelaatbaar worden geacht en voor de recreant allerm minst bezwaarlijk. Logisch is toch dat wie gebruikt, ook betaalt.

De drie boeiende inleidingen gaven aan hen die de studiedag bijwoonden, een goed afgerond beeld van de hygiënische problematiek van de openluchtrecreatie. Er bestond veel waardering voor de organisatie van deze dag.

Na gelegenheid tot het stellen van vragen en het maken van opmerkingen werd de bijeenkomst samengevat door de leider van de studiedag, mr. H. J. Wijtema, voorzitter van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en werd het slotwoord gesproken door ir. C. A. Kuysten, directeur van de ANWB.

J. L. Guldemond